

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik Dr. Janez Bleiweis.

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., scer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 23. aprila 1853.

List 33.

Al je res dobro, globoko orati?

Globoko orati je zlato vodilo za vsacega kmetovavca, in vendar si je že več kmetij z globokim oranjem za več let pridelke zmanjšalo, in kjer globoko oranje ni v navadi, se posmehujejo ljudje takemu, ki jim ga priporoča.

Kako je nek to? Kako je mogoče, da po vsem svetu poterjeno globoko oranje zamore včasih prav slabo biti?

Res je tako! Al kdo je tega kriv? Napčno ravnanje: je moj odgovor. Narboljši reč se izide slab, ako se ne opravlja umno. Znana mi je velika kmetija, kjer so prej pol čevlja globoko orali, po tem pa v enem hipu za čevlji globoko; kaj se je zgordilo? Za več let so njive pokvarili. En drug kmetovavec mi je znan, ki je le gnoj globoko podoral, pognojil je njivo 10 pavcov globoko zoran, z ravno tolksnim gnojem, kakor poprej, ko jo je le za 4 pavce globoko izoral; za en vagan posetve je namreč navozil 6 voz gnoja na njivo, in ker se je o pričakovanem pridelku goljufal, se je vernul spet k plitvemu oranju, rekoč: »lažnjivi so vsi sveti, ki priporočajo globoko orati kmetu.«

Vidil sim gnoj podorati in merto terdo ilovco na dan izorati, ki se je sterdila na zraku kakor kamen. Te njive so bile pozneje z brano prevlečene, še enkrat preorane in berž potem z ozimino obsejane. Ozimina rēz je pa bila redka in slaba, pridelk majhin; lastnik je reklo: »globoko orati je le tam dobro, ker je močirna zemlja pod brazdo.«

Več tacega bi zamogel še povedati, kar vse spričuje, kako krivične so take misli, in da v tistih okolišinah ni bilo ne sledu umnega kmetovanja; kmetovavcem globoko oravšim ni bilo mar za lastnost zemlje pod brazdo ali spodnjo merto zemljo, in tudi ne za sad ali žito, ki so ga v pervo sadili ali sejali na globokeji izorano njivo.

In o d tod, prijatlji moji, izvirajo vse tiste skušnje, pri katerih se globoko oranje ni po sreči izšlo.

O tem pa so tudi bukve, ki razlagajo nauk kmetijstva, večidel same veliko krive; vse hvalijo in priporočajo globoke razore, — kako pa se pri tem ravnat, tega ne razločujejo natanjko. Kakošno reč pa le samo hvaliti in priporočati, in ne povedati: kako se ima storiti, je nevarno, in pripravi dostikrat nar boljši reč v slabo ime.

Po svojih in mnozih drugih skušnjah hočem jez to reč do dobrega razjasniti.

Narprej povém, kar vsak zapopade, da brazda pol čevlja globoka za dobro rast kakoršnega kolisa gotovo manj gnoja potrebuje, kakor brazda cel čevlji globoka, zlasti, kadar je spodnja zem-

lja še zgol puhtica. Če tedaj na pol čevlja globoke razore se, postavim, za en vagan posetve 8 voz gnoja potrebuje, se ga bo izzačetka za še enkrat tako globoko oranje še enkrat toliko potrebovalo.

Žita, kakor sploh vse bilje, imajo tanjke, nježne koreninice, — da se dobro sponašajo, jim je dobro premešane, enakomerno močne, dobro obdelane zemlje potreba.

Ko se pervikrat globoko orje, pride veliko mertve persti na dan, ktera se pervo leto premalo z gnojem in živo perstjo zmesa; lahko je tedaj zapopasti, da pri setvi veliko semena na mertvo zemljo pade, ki tukaj v nič pride.

Druga pa je s takimi sadeži, ki imajo korenike in se okopujejo, kakor krompír, repa, turšica itd. Ti sadeži razprostirajo krepko svoje korenine na vse strani, in čeravno je tudi njim vidnega obdelovanja potreba, prestanejo vendar veliko lože vsaktero globokeji oranje. Naj si tedaj kmetovavci sledeče važne regelce dobro zapomnijo. kdor je svojo njivo globokeji izoral, naj sadii izpervega letake sadežena njo, kteri se okopujejo. Z okopovanjem se potem zemlja zrahljá, bolje zraka in mokrote navdá, in še bolje pomesa o novem oranju na jesen. Taka njiva je potem za vsako žito popolnoma pripravna, in vsak, ki bo tako storil, se bo prepričal, velike velike dobre globokega oranja.

Pa tudi na zemljo pod brazdo, ali spodnjo zemljo (Untergrund) je pri tem gledati. Je podbrazdina ilovnata, lapornata (soldanasta), ilovnato-pešena, ni varno, berž pervikrat za čevlji globoko orati. Pri taki zemlji je bolje pervikrat le tako globoko orati, da se ni škode na pridelku batit; drugo leto se gré spet globokeji, da se mertvica tako počasi zraka, mokrote in gnoja navdaja, in kakor zemlja verh brazde rodovitna postane.

Naj bi se tedaj vsi kmetovavci poprijeli kolikor moč globokega oranja, pa le po ti poti, kakor smo jo tukaj jim naznani. Hvalo nam bojo vedili.

Kakor je z globokim oranjem, tako je z mnogimi drugimi kmetijskimi rečmi. Čeravno same po sebi dobre in koristne, jih pripravi nespatno in napčno ravnanje ob dobro imé, in tako je marsiktero novo znajdbo, marsiktero dobro orodje že poderla okornost ali neumnost gospodarja ali poslov, ktem v roke pride. Globoko oranje ni scer nova reč, ampak toliko stara, kakor je umno kmetovanje staro, vendar napčno ravnanje je zaderžek, da ni sploh po svoji vrednosti spoznano.

F. W. Janič, velike kmetije vodja.
(Iz »tydennika«.)